

ORIJENTACIJE

EUHARISTIJSKI VIDOVI I NAGLASCANI U KATEHEZI

Joško Benedetič

U V O D

Naš vjerski tjednik „Družina” je na početku katehetske godine, koja je proglašena godinom euharistije, na prvoj stranici objavio kratak, ali izazovan članak s naslovom: „Vjeronauk da, misa ne” (34/85.), koji je pobudio veliko zanimanje, ali i zabrinutost te naišao na veliki odjek i ukazao na ljutu ranu naše manjkave i nepotpune kateheze, što pogađa i euharistiju. Pojava, na koju spomenuti članak ukazuje, rječito nam govori da raznovrsnim uzrocima smanjenog sudjelovanja u euharistiji moramo, ne na posljednje mjesto, pribrojiti i našu manjkavu katehezu. Stoga je neodgodiv zadatak sviju nas na ovom ovogodišnjem katehetskom tečaju, da se stvarno i odgovorno zapitamo: Zašto naša kateheza ne postiže svoj cilj? Zašto vjeronauk da, a misa ne? Kako od vjeronauka doći k misi?

Razilaženje i povezanost između kateheze i euharistije

Unatoč jasnoći o načelnoj konvergenciji između kateheze i liturgije, odnosno euharistije, ne nedostaju teškoće i napetost na teoretskoj i praktičnoj razini. Kateheza je prešla predugačak put bez liturgije, pa zato danas s teškoćom prihvaća prijedloge, sadržaj i metodološke po-

stavke koje daje liturgijska tradicija, a posebno obnova. Liturgija, ili točnije rečeno neki liturgisti, žele usredotočiti sav život Crkve samo u liturgiju i u njoj isključivo vide svu sadašnjost povijesti spasenja te se ne osvrću na sva kulturna i pedagoška nastojanja koja je pokazala kateheza posljednjih desetljeća. U naše vrijeme učvrstilo se uvjerenje da su pohađanje euharistije i kateheza dva vida istog poslanja Crkve. Ipak, pri tom je kateheza ukorjenjenija u suvremenim kulturnim prilikama, a liturgija u tradiciji, u svojim izvorima i počecima. Obje su u posljednjim desetljećima učinile izvanredno velik napor da se prilagode i posuvremene. Obje su svjesne rizika kod prilagođavanja i pate pod bremenom još neriješenih i zasad nerješivih teškoća. Konačno, obje se nalaze pred još težim problemom, kojeg svaka doživljava na svoj način, a to je: niska razina vjere naših ljudi, stoga bi u zajedničkom dijalogu morale doći do međusobnog obogaćenja. Kateheza bi u tradiciji i predaji trebala ponovno otkriti svoje katekumenske i mistagoške prvine, a liturgija bi trebala posvetiti više pažnje kulturnoj stvarnosti našeg vremena. Uputa o pravilnom izvodenju Konstitucije o svetom bogoslužju kaže: „Najprije je potrebno da postoji tijesna veza između bogoslužja i kateheze.”

1. VJERA

... Daj da vjera moja uvijek žilje sja.

Prije pet godina papa Ivan Pavao II posjetio je talijanski grad Sienu gdje se u stolnoj crkvi, u svetohraništu, čuvaju svete hostije posvećene prije više od 250 godina, a koje su se do danas sačuvale posve nepokvarljive. Papa je pokleknuo pred svetohraništem, dugo i tiho molio, a potom je ispovijedio svoju vjeru u euharistiju i izrekao tri kratke, ali nadasve važne riječi: „E la presenza.” To je prisutnost.

Euharistija je vrhunac vjere, a naš prvotni doživljaj euharistije jest doživljaj uskrsne večeri u dvorani Posljednje večere. U euharistiji se nalazimo s uskrsnim Isusom koji nas okuplja oko sebe da nam dade svoj uskrsni dar, tj. da nas uključi u otajstvo smrti i uskrsnuća. Za takav uskrsni doživljaj potrebna nam je, prije svega, vjera. Samo ako vjerujemo možemo dostojno pristupiti euharistiji. Nije li tako, tada moramo ponizno moliti zajedno s ocem opsjednutog iz evanđelja: „Vjerujem, pomози mojoj nevjeri.” Sve što o euharistiji govorimo i činimo temelji se, u konačnici, na prvom i jedinom pitanju: vjeruješ li? Slavljenje euharistije zahtijeva od nas natprosječnu, snažnu i duboku vjeru i to, ponajprije zato što ne vidimo Isusa kako su ga vidjeli apostoli na uskrsnu večer. A ni pretvorbe ne vidimo svojim očima, u nju možemo jedino vjerovati. Naša vjera, iako istinita, više je puta vrlo siromašna, više je govorenje nego li duboka, snažna i potresna istina.

Kod sebe, i kod naših ljudi općenito, nalazimo vrlo raznolike razine vjere u euharistiju, stoga govorimo o pluralizmu naših oltarskih zajednica. Prof. Nadrah objavio je već prije desetak godina u Bogoslovnom vjesniku članak „Euharistija i život” u kojem kaže: „Iako se mnogi ljudi još ubrajaju među kršćane, ipak više ne možemo govoriti o živoj vjeri onih koji ne sudjeluju u misnoj žrtvi. Kod mnogih se vjera u Boga silno uzdrimala. Čovjek koji više ne osjeća potrebu za bogoslužjem i molitvom praktički je prestao biti vjernik. Mnogi misle da im bogoslužje više ne treba. To uvjerenje tijesno je povezano s gubitkom vjere.” (BV, 1976, br. 2).

Takvo stanje vjerovanja naših ljudi moramo imati pred očima kad razmišljamo o mogućno-

stima koje bi euharistijska kateheza trebala uzeti u obzir. Primjer nam je stara patristička kateheza koja je najprije ljude pripremala na vjeru, dok mi, želeći da ljude najprije pripremimo za primitak sakramenata, zanemarujemo njihovu vjeru. Naša bi kateheza trebala u prvom redu pomoći ljudima da dođu do duboke, živé i zrele osobne vjere u euharistiju. Konstitucija o svetom bogoslužju izričito naglašava: „Prije nego li ljudi mogu pristupiti liturgiji, potrebno je da budu pozvani k vjeri i obraćenju... Stoga Crkva onima koji ne vjeruju navješćuje nauk spasenja... a vjernicima mora uvijek propovijedati vjeru i obraćenje... te ih pripremiti na sakramente...” (usp. SC, br. 9).

Možda previše pretpostavljamo kad mislimo da ljudi imaju dostatnu vjeru za slavljenje euharistije. Različita razina vjere, a ponajprije rastuća nevjera mnogih naših ljudi, govori nam o potrebi povratka katekumenskom uvođenju vjere u euharistiju.

Naši sudionici kod euharistije više su puta slični nedjeljnim izletnicima koji svake nedjelje idu na ugodan izlet uspinjačom na planinu, ali bez ikakvog osobnog napora, nastojanja i truda. Od površnih, plitkih i bezbrižnih nedjeljnih izletnika na euharistijsku goru, kateheza bi trebala pomoći da se stvore strpljivi i ustrajni penjači, koji će se uspinjati postepeno, korak po korak. Samo tako moći će je temeljito upoznati, cijeniti i živjeti.

Euharistija je, naime, slavljenje i svetkovanje vjere, pa stoga i cilj dugog i napornog putovanja, a zadaća kateheze je da istražuje, pronalazi i ostvari to da ljudi pristupaju euharistiji s dubokom vjerom. Možda smo i mi, pastoralni djelatnici u našoj katehezi, postali takvi razmaženi izletnici koji želimo put do euharistije učiniti kratkim, lakim i površnim. Bez vjere euharistija postaje gotovo prazno i nedjelotvorno počimanje koje će ljudi uskoro napustiti. Kad nam kod dijeljenja pričesti svećenik pokaže svetu hostiju i izgovori riječi: „Tijelo Kristovo”, mi odgovorimo: „Amen!” U tom Amen izražena je naša vjera. To je sveopći Amen euharistijskom otajstvu svih vremena i cjelokupne povijesti.

Sav naš katehetski rad ima služiti tome da čovjek uzmogne, ne tjelesnim očima, ni očima

razuma, nego onim duhovnim organom kojeg je kršćanska tradicija nazvala „oči vjere”, vidjeti u euharistiji prisutnost uskrslog Krista u njegovoj uskrsnoj tajni smrti i uskrsnuća te uključiti se u njen dinamizam.

2. OSJEĆAJ ZA TAJNU

... duh moj ne dosiže sada tajne te.

Kateheza, koja želi uvoditi u euharistiju, mora najprije otvoriti čovjeka za prihvatanje otajstvenog, svetog i Božjeg. Otajstveno u svijetu i životu jedna je od najsnažnijih pokretačkih sila svake religije. Za kršćanina susret s tajnom jest susret s osobnim Bogom u osobi Isusa Krista. Njemu tajna nije ostala u nekoj neodređenoj i maglovitoj sjeni i obliku, nego je dobila stvarno lice i srce u osobi Isusa Krista u čijem se liku sam Bog otkrio čovjeku i progovorio mu. Zato Y. Congar kaže da se u Isusu Kristu ostvario najveći i najsnažniji Božji zahvat u tok povijesti... U svijetu dakle postoji posvećena stvarnost, Kristovo tijelo u tri značenja koja Novi zavjet ovako izražava: Isusovo osobno, euharistijsko i crkveno tijelo.

Na dnu ljudske osobe prisutna je unutarnja, dubinska sposobnost za dohvatanje tajnovitog, svetog i Božjeg. Slavljenje euharistije pak zahtijeva i pretpostavlja od čovjeka osjećaj otvorenosti za prihvatanje toga, on je pozvan da u svojim obredima slavi i svetkuje tu tajnu. Kršćansko sakramentalno slavljenje tajne integrira, sažima i zahvaća sve najrazličitije obrede ljudske religioznosti i uključuje ih u sakramentalni obred kojeg je ustanovio Isus Krist na Veliki četvrtak. Slavljenje euharistije vodi ljude priznavanju i čašćenju otajstva Boga. Ono u čovjeku odgaja i njeguje osjećaj koji je nekad bio tako živ u našim ljudima, a danas je potamnio ili se izgubio čak i u našim jednostavnim majkama, svećenicima, redovnicima – osjećaj za otajstvo Boga. Slavljenjem euharistije omogućen nam je pristup u najsvetiju tajnu prisutnog Boga. Ali s naše strane potrebno je dvoje:

a) Čovjeku koji želi doći do euharistije nužno je potrebna sabranost, tišina, koncentracija, stav unutarnjeg dijaloškog slušanja Boga. Temeljno raspoloženje za slavljenje euharistije jest kontemplativna usmjerenost života. Euhar-

istijski čovjek je samo onaj koji ima razvijenu unutarnju širinu jer je put do euharistije dug i težak put kontemplacije. Tko to ne može, nije sposoban za euharistiju. Tko želi doći do euharistije, mora u biti postati kontemplativan čovjek, mora imati ishodište u kontemplaciji.

b) Drugi potreban stav za euharistiju jest u tome da se čovjek da privući od tajne prisutnog Boga. Moramo čvrsto biti uvjereni da kod slavljenja euharistije nismo mi ti koji dolazimo Bogu, nego je prije Bog taj koji dolazi k nama, uvodi nas u svoju tajnu i budi u nama odgovarajuća raspoloženja, a naše je sudjelovanje u euharistiji samo učinak i posljedica Božjeg poziva i privlačivosti. Čovjek ne može doći do euharistije sam svojim vlastitim snagama, već kod slavljenja euharistije on biva privučen, zahvaćen od prisutne Božje tajne i od nje se daje voditi. Stoga sudjelovati u euharistiji i darivati se, znači biti privučen u najsvetiju tajnu Boga koji dolazi k nama.

Zbog toga euharistija nije u prvom redu stvar naših vanjskih priprema. Pretjerano naglašavanje samo vanjskih elemenata ukazuje na pomanjkanje svijesti o osnovnoj istini: da je euharistija otajstvo Boga koji nas privlači k sebi. Ali danas je čovjek često nesposoban za dohvatanje tajne, stoga postoji opasnost da naš manjkavo katehetski odgoj stvori od ljudi, posebno od djece, lutke koje bi na izvanjske podražaje izvodile razne obredne kretnje, držanje i molitve, ali bez duha i srca. Razumljivo je stoga da kad odrastu, prestaju s tim vanjskim gestama bez unutarnjeg sadržaja.

Papa Ivan Pavao II u svom je pismu o euharistiji snažno naglasio osjećaj za svetost i sakralnost euharistije. Jedna od temeljnih točaka njegovog pisma svakako je to živo upozorenje na svetost i sakralnost. U posljednje vrijeme vrlo se raširila težnja za desakralizacijom, za odstranjenjem svake sakralnosti pa su i neki teolozi (a pod njihovim utjecajem i pastoralni djelatnici) počeli odobravati desakralizaciju euharistije. No papa svom snagom naglašuje da je euharistija uistinu nešto bitno sveto, sakralno u najvišem smislu riječi. To isto naglašava i Ratzinger koji kaže: „Liturgija nije šou, ni spektakl, ni priredba kojoj su potrebni genijalni režiseri i talentirani glumci. Liturgija ne živi od snalaž-

ljivosti ljudi, nego od dubokog osjećaja za tajnovito i Božje. Ona ne smije izražavati jednodnevnu modernost, nego tajnovitost svetog. Sve naše stvaralaštvo u liturgiji treba voditi tome da čovjek može dublje ući u dodir s tajnom. Za nju nije bitno što mi radimo, nego ono što svi zajedno ne možemo učiniti. U liturgiji djeluje snaga i sila koju ni cijela Crkva ne može sabrati, a u euharistiji se otkriva apsolutan Drugi koji preko sabrane zajednice dolazi među nas. Same vanjske pripreme, vanjština koja je sama sebi cilj, banaliziraju liturgiju.”

Stvarni problemi naših ljudi nisu sakralni tabui koji bi diktirali desakralizaciju. Problem je desakralizacija, sekularizam i profaniji život. Ne dakle desakralizacija euharistije, nego produbljenje sakralnosti. A to nema ništa zajedničko s mitskim ili magičnim tumačenjem svijeta.

Kateheza treba danas odvažno prihvatiti izazov kojeg donosi gubitak osjećaja za sveto u našim ljudima; treba se pouzdati u čovjeka i njegove unutarnje sposobnosti te ustrajnim i strpljivim radom buditi, odgajati, čuvati i produbljivati taj osjećaj. I ako je točno da je čovjek danas bez tog osjećaja za sveto, točno je i to da duboko osjeća potrebu za njim. Štoviše, kako kaže pisac Rebula, nije rečeno da je za kršćanina dvadesetog stoljeća ta tajna teže prihvatljiva nego li za kršćanina iz Pavlova Korinta. Ta ljudi su tada imali znatno manje tajnovitu sliku materije nego što je imamo mi danas. Današnji se kršćanin može zapravo lakše pokloniti čudu tajne, pa stoga i lakše nego ikad prikloniti čudu po kojem se u komadić tvari, u plod loze i pšeničnog klasa, smješta prisutnost Uskrsloga.

Nadalje, kateheza treba odgajati za kontemplativni život, pripremati čovjeka da se otvori i bude prihvatljiv za tajnu od koje će se dati privući.

3. DIVLJENJE

... srce ti se moje sasvim predaje.

Kateheza treba da budi i odgaja za divljenje te posreduje snažnu i životno značajnu viziju euharistije. Divljenje, iznenađenje, potresenost jedino su pravo i prikladno euharistijsko drža-

nje. Čovjek euharistije je čovjek koji se divi, a divljenje je dokaz da smo dosegli do tajne koja nas nadilazi i prodrli u nju. Kad se čovjek počne nečemu diviti, to je znak da je shvatio, otkrio i dodirnuo otajstvo. Štoviše, divljenje je čovjekov unutarnji odgovor i odaziv otajstvu koje ga je proželo i osvojilo. Potrebno i ispravno držanje koje od nas zahtijeva i očekuje euharistija jest, dakle, pažnja, poštovanje, divljenje pred tajnom Boga i njegovih čudesnih djela, njegove žive riječi, njegova tijela i krvi, njegove skrivene prisutnosti. Divljenje potom vodi čovjeka do osjećaja nedostojnosti i potresenosti. Čovjekova samospoznaja o nedostojnosti, koju je ispovijedio stotnik iz evanđelja, trebala bi biti prisutna kod svakog slavljenja euharistije kad molimo: „Gospodine, nisam dostojan da udeš pod krov moj.” Sveto pismo i crkvena povijest govore nam o mnogima koji su bili obuzeti čuđenjem i potreseni u dodiru s tajnom Boga u euharistiji.

Mi smo se odvikli od tog čuđenja i divljenja, i u tome je naša nedostojnost i grijeh. Osjećamo se zaslužnima, a euharistiju smatramo nečim što nam samo po sebi pripada. Naša stvarna nedostojnost i drzovitost su u tome što se smatramo dostojnima tako velikog dara. To je izraz naše samodostatnosti i sitosti koje euharistiju čine potpuno neučinkovitom. Umjesto čuđenja i divljenja u našem se srcu, slično paučini i prahu, skupljaju navika, rutina, zasićenost, dosada, hladnoća, bezbrižnost i nemarnost. Grijeh, koji glođe i razdire euharistijski život naših zajednica, nerijetko je u tome da smo na euharistiju navikli, da nam je ona postala nešto sasvim svakidašnje i samo po sebi razumljivo. Navika je smrt svetog. Sličan odnos imamo i prema riječi Božjoj. Mislimo da o njoj već sve znamo, da je dovoljno poznajemo, da smo je već bezbroj puta čuli. Jednako se odnosimo i prema križu. Navikli smo ga promatrati pa u njemu ne vidimo više ništa posebno.

Mnogim našim ljudima prisustvovati misi i pričestiti se znači isto što i popiti čašu hladne vode. Mi ljudi uljuljali smo se i spustili u sramotnu rutinu koja je potpuno srozala našu osobnost i izjalovila naše sudjelovanje kod euharistije. To je prava hereza i nevjera, ne naravno

na razini ideja i istina, nego na razini vladanja i života. Želimo li izići iz te situacije, potrebna nam je temeljita kateheza koja će nam prikazati euharistiju u svoj njezinoj uzvišenosti i značajnosti koju ima za život. To što se Crkva na Koncilu tako svečano izrazila o euharistiji, razlog je više da se prestane s površnošću, navikom i bezbrižnošću. Nužno je da pred sobom imamo svekoliko životno egzistencijalno značenje euharistije za svakog pojedinog čovjeka, za naše zajednice i za čovječanstvo u cjelini. Tom cilju mora voditi odgovarajuća kateheza.

Euharistija je srce, najveći duhovni kapital i potencijal vjere, kršćanstva, Crkve i naših ljudi. „Presveta euharistija naime obuhvaća sav duhovni poklad Crkve, samog Krista... živi kruh koji ljudima daje život” (D 5). Suvremeni egzeget A. Stoger kaže: „U euharistiji imamo na zgusnut i koncentriran način sve ono što je Bog učinio i što još ima učiniti za ljude u povijesti spasenja. U njoj i jest sadržana sva povijest spasenja”.

Euharistija je vrhunac djelovanja Crkve i ujedno izvor sve njezine snage, a sveta je misa središte svega kršćanskog života i za sveopću i mjesnu Crkvu i za svakog pojedinog člana. Kakvu predodžbu o euharistiji dajemo našim ljudima? Samo dubokim i životno značajnim viđenjem euharistije moguće je djelotvorno utjecati na današnjeg čovjeka. Kao vjeroučitelji i navjestitelji moramo stupiti pred naše ljude sa snažnom i životno značajnom vizijom Boga, Isusa Krista i euharistije, kao što je na Duhove Petar stupio pred židovski narod, kako je prva Crkva stupila pred tadašnje društvo, i kako je, još davno prije, Mojsije stupio pred Izraelce i predstavio im Boga Jahvea.

Ako smo pozvani da živimo u ovih 15-ak godina pred kraj dvadesetog stoljeća, u obnovljenom i produbljenom adventskom duhu koji nas ima pripremiti za ulazak u treće tisućljeće kršćanstva, tada je potrebno da našim ljudima posredujemo snažnu viziju Boga, Krista i euharistije. S potresnim navještajem: „Ja sam Jahve usred zemlje”, Mojsije je omogućio svom narodu tako uzvišenu viziju Boga da se vjera Izraelaca mogla bezuvjetno osloniti na tu otkupiteljsku prisutnost Boga u svim događajima njihove burne povijesti. Razumjeli su da je samo

Bog—Jahve njihov moćni Spasitelj te da smiju i moraju na njega računati. Bog im se objavio u sasvim novoj kvaliteti koja je kozmičkog, sveopćeg i povijesnog značenja. Tajna Boga gorućeg grma i tajna Boga Jahvea koji je usred zemlje, konačno se razotkrila u osobi Isusa Krista i u njegovoj uskrsnoj otajstvenosti koja se upri-
sutnjuje u euharistiji. Mojsijevo iskustvo gorućeg grma te iskustvo prisutnosti Boga Jahvea u izraelskoj povijesti, za nas jest iskustvo euharistije. I to ima postati i za suvremenog čovjeka koji ne vjeruje.

4. ZNAK

... vid i opip, okus varaju se tu.

Kateheza treba uvoditi ljude u svijet znakova i osposobljavati ih za shvaćanje simbola. Otajstvo Boga prisutno je po znakovima i obredima. Nitko se ne smije čuditi da su znakovi potrebni ako se želimo susresti s Bogom. To je jedini mogući put da s njim dođemo do zajedništva. Katehezi je naloženo da nas po znakovima uvodi u tajnu Boga i u susret s njim, da nam omogućuje prijelaz od vidljivih znakova k nevidljivoj stvarnosti. Potrebna je pedagogika znakova jer je naše iskustvo Boga uvijek sakramentalno. Moramo steći sakramentalni mentalitet i sposobnost kojima je označeno i cijelo kršćanstvo.

Euharistija je nevidljivo događanje pod vidljivim obrednim znakovima. Kad je Crkva iz Isusovih ruku primila blago euharistije, odmah je osjetila potrebu da tajnu obredno izrazi i počasti. Tako se postepeno razvijala euharistijska liturgija. Crkvi je trebalo 2000 godina da stvori ljepotu svetih obreda. Svako je stoljeće utkalo u njih svoje posebnosti i ostavilo svoje tragove. Crkva je euharistiju ukrasila govorom znakova, a misa je, od početka do kraja, čudesan splet samih znakova.

Prvi zahtjev svakog znaka je da ima i izražava neki unutarnji sadržaj. To je njegova izražajna snaga. Ako je on ispražnjen od tog sadržaja, prestaje biti znak. Svaki znak mora biti dubok, iskren i bliz. Sve je ovisno o toj blizini, prisnosti, iskrenosti, autentičnosti, dosljednosti i rječitosti znaka. Između vanjske znakovitosti i unutarnjeg sadržaja mora postojati

najtješnja povezanost. Euharistija, kao znak i obred, zahtijeva od nas dvoje: da znamo čitati i tumačiti znakove i stupiti u dodir s nevidljivom stvarnošću.

Čovjek, kao tjelesno-duhovno biće, treba znakove i njima se mora služiti. U duhovno se bogatstvo ljudske osobe ubraja i sposobnost razumijevanja znakova. Čovjek je po svojoj najdubljoj i najplemenitijoj usmjerenosti otvoren u nadvijest. Tu njegovu usmjerenost moguće je uočiti već na prapočetku njegove kulture i ona ga prati kroz sve stupnjeve njegova razvoja u kojima se pomoću simbola uspinje do Apsolutnog. Već zarana, prilikom različitih događaja, pojava i stvari, počeo je naslućivati njihovu otvorenost, providnost u nadvijest. Takvi događaji, pojave i stvari su poput prozora i vrata kroz koja u naš svijet sja tajnovito i sveto. Stvari nisu više samo stvari, svojom providnošću i otvorenošću prema višem postaju simboli i znakovi za tajnovito, sveto i Božje.

No što se dogodilo u dubini duše suvremenog čovjeka i kršćanina? Suvremeni sekularizirani i tehnički čovjek izgubio je osjećaj i smisao za simbolizam koji vodi u transcendenciju. Odbacio je taj osjećaj zbog dvostruke zablude: autonomizma i materijalizma. Materijalizam je najveće osiromašenje ljudske osobe jer nije čine njegovu duhovnu stvarnost, njegovu besmrtnost, jer ga sve više upire u zemaljsku egzistenciju te mu zastire put u nadosjetni duhovni svijet. Time čovjek postaje nesposoban za razumijevanje znakova. Stvari su mu samo stvari, samo građevni materijal bez ikakve otvorenosti i providnosti, stoga mu više nisu znakovi. Tako je čovjek postao zatvorenik jednodimenzionalnog svijeta. Ne zna više pronaći prozore i vrata da izađe van, prema višem; ostaje zatvoren u svom zemaljskom svijetu koji ga već sada ugrožava i prijeti mu kao nikad u povijesti. Autonomizam i materijalizam su u čovjeku ubili svaki smisao za sakramentalnu dimenziju liturgije, ubili su čovjeka kao duhovno i simboličko biće, ubili su u njemu smisao za slavljenje Boga.

S takvim čovjekom često se susrećemo i u našem bogoslužju kod slavljenja euharistije pa se kateheza nalazi pred teškim zadatkom jer ima posla s duhovno osakaćenim čovjekom. Samo vjernici koji razumiju simbole i koji su spo-

sobni u vanjskim znakovima razabrali duhovni sadržaj, mogu uistinu sudjelovati u euharistiji. Ljudi koji ne znaju tumačiti znakove kod euharistije su analfabeti koji imaju u rukama najljepšu knjigu, ali ne znaju iz nje čitati, pa stoga i ne mogu cijeniti njene vrijednosti ni crpiti njezin bogati sadržaj. Samo racionalistički usmjereni ljudi, oni kojima je kruh samo kruh i voda samo H₂O, i ništa više, smatraju misu praznom, smatraju je čarobnjačkim poslom, kao hokus pokus. Te zadnje dvije riječi navodim upravo zato što se radi o izopačenom i idolopoklonstvenom obliku posvećujućih riječi u latinskom: Hoc est corpus meum. Ljudi koji se više ne znaju izražavati, ili se stide da pokažu svoje unutarnje osjećaje, ljudi koji ne znaju što da počnu sa svojim rukama i nogama, koji su u neprilici kad treba pokleknuti ili se prekriziti, ne mogu sudjelovati kod svete mise. To osiromašenje u izražavanju danas nije samo problem kršćana, nego opća pojava ljudske dekadencije i degeneracije.

5. EUHARISTIJA SREDIŠTE

...ipak Bogom svojim priznajem te sad...

Budući da je euharistija sadržaj svega što je Bog učinio za nas i što još mora učiniti, to je ljudska samodostatnost današnjice najveće antieuharistijsko vladanje. Kateheza je pozvana da euharistiju postavi u središte svega čovjekova života, a to nije lako učiniti. Sveto pismo Novog zavjeta spominje nerazumijevanje na koje je naišla euharistija već na samom početku. Prvi novozavjetni spis o euharistiji osuđuje i prekora one koji su nedostojno pristupali toj tajni (1 Kor 11,17–26). I evanđelje svjedoči kako su se na Posljednjoj večeri apostoli prepirali i raspravljali tko je među njima najveći (Lk 22,24), pa čak je i Isus prilikom svog euharistijskog govora naišao na otpor i potpuno nerazumijevanje (Iv 6,60). U euharistiji se Božja ljubav otkriva u svojim najčišćim i najrevolucionarnijim oblicima, a susreće potpuno ofudeno čovjeka. U čovjeku je naime, već od samog početka pa dalje, prisutna težnja da samoga sebe stavlja u središte umjesto Boga. S takvom sklonošću pristupa i euharistiji ili je upravo zbog toga odbacuje. Čovjek ima svoje planove i

po njima želi graditi i oblikovati svoj život, i čak mu podrediti i euharistiju. Ako euharistija prestane biti središte, tada više nema iskustva gorućeg grma, a čovjek se počinje okretati drugim središtima.

U današnjoj kulturi susrećemo pojavu koja se potpuno suprotstavlja euharistiji: dok u njoj Isus Krist privlači ljude k sebi iz ljubavi, suvremeni čovjek postavlja samog sebe u središte te želi sve privući k sebi iz sebičnih ciljeva. To je prava suprotnost euharistiji, stalna čovjekova napast, njegova lažna i umišljena samodostatnost koja je oduvijek u njemu, no danas više no ikada. Stoga već i osjećamo sve negativne posljedice takvog mentaliteta. Čovjek naime ne može izdržati pod bremenom i težinom svoje umišljene samodostatnosti i odgovornosti da je on jedini i središte svega, pa se nužno počinje raspadati i drobiti u svojoj ljudskosti i dostojanstvu.

Pastoralni i katehetski rad, koji želi do dna razumjeti i u korijenu obnoviti odnos naših crkvenih zajednica prema euharistiji, mora računati s tim općim mentalitetom koji se uvukao u dušu naših ljudi. Kad Crkva ponovno otkriva središnje značenje euharistije, obavlja i velik kulturni posao ozdravljenja današnjeg čovjeka koji se sve više raščovječuje. I izvan službenog kršćanskog svijeta pojavljuju se zabrinjavajući glasovi koji pozivaju današnjeg čovjeka da se opet prihvati teškog i neodloživog problema transcendencije. I u našim crkvenim zajednicama također mora oživjeti taj vrlo potreban kulturni posao koji bi ozdravljao današnjeg čovjeka od lažne i kužne svijesti da je on, naduto ili beznadno, jedino središte svega. Vrijeme je, dakle, da se u katehezi prihvatimo posla oko otkrivanja središnjeg značenja i mjesta euharistijske tajne u našem životu. Tako se razmišljanje o euharistiji prepliće s razmišljanjem o čovjeku koji treba biti otvoren za tajnu, što je uvjet za ostvarenje samoga sebe. Stavljanje euharistije u središte ništa ne oduzima čovjekovim vrednotama nego im daje pravu vrijednost. I kad nas ona oblikuje po Kristu, čini nas dionicima one ljudske punine koja jest u Kristu i koja se od njega po Duhu Svetom prelijeva u svakog čovjeka.

Euharistija kao središte ostvaruje i budi u nama i osjećaj besplatnosti koji je podloga našem orijentacije

zahvaljivanju i slavljenju Boga. Kad se čovjek otvori otajstvu Boga, otkrije samog sebe i sve što ga okružuje kao dar za koji mora biti zahvalan. Euharistijska širina prati tako cjelovitu egzistenciju čovjeka koji je otkrio samoga sebe. Ako netko misli da su mu drugi dužni sve dati, tada ne može pristupiti euharistiji jer sudjelovanje u njoj izvire iz spoznaje i osjećaja besplatnosti. A odaziv na to jest zahvalnost. Ako čovjek nema u sebi osjećaja da mu je sve darovano, besplatno dano, poklonjeno iz ljubavi, kako da postane čovjek zahvale i euharistije?

U svojoj samodostatnosti čovjek danas na prvo mjesto stavlja ono što sam ostvaruje i radi. Za njega je važno raditi, proizvoditi, pridobivati i uživati. Euharistijski pak čovjek riskira i pouzdaje se u Boga, a to od njega zahtijeva puno hrabrosti. Današnji se čovjek boji osloniti na Boga, zato postaje sve ugroženiji, ali i lukavi računđija. Sam želi svestrano osigurati samog sebe, tako da naprosto više nigdje nema mjesta za Boga.

Ljudi našeg vremena sve su već osigurali tako da su potpuno zaboravili na Providnost i na činjenicu da u povijesti djeluje i Bog. I jer su na to zaboravili, hvata ih strah da se pouzdaju u Boga, u nepoznato, nepredvidivo, tajnovito. Stoga se čovjek danas boji pokleknuti, moliti i otvoriti se Božjem svijetu, a da bi mogao biti sposoban za euharistiju mora otkriti svoje siromaštvo. Naše zahvaljivanje proizlazi iz činjenice da smo siromašni, a ako nismo ne vidimo čudesnih Božjih djela za koja mu u euharistiji zahvaljujemo.

6. OLTARNA ZAJEDNICA

...Bog i čovjek prisutan je tu.

Kod slavljenja euharistije vrlo važno mjesto zauzima zajedništvo, oltarna zajednica, pozvan i sabran Božji narod. Među svim euharistijskim znakovima, zajednica je vremenski prvi i glavni znak, stoga briga za nju mora biti stavljena u prvi plan našeg katehetskog rada.

Oltarna zajednica nije svjetovna bezlična masa, nije samo zbog ljudi koji su slučajno došli na okup kao što dolaze na igrališta, nije ni bilo kakva skupina ljudi, nego je oltarna zajednica, otajstvena stvarnost, zajednica u kojoj je pri-

sutan i u kojoj djeluje Isus Krist; to je zajednica koja je iznutra, životno i najtješnje povezana međusobno i s Kristom u samo jedan duhovni organizam kojeg nazivamo otajstveno Kristovo tijelo.

Čuvati kršćanstvo bez osjećaja za zajednicu bilo bi ravno propasti jer je zajednica glavna jezgra župe. Bez euharistijskog zbora kršćanski je život nemoguć jer euharistija otkriva i ujedno izgrađuje zajednicu. Nijedna kršćanska zajednica ne raste, ako nema svojih korijena u slavljenju euharistije.

U katehetskom radu potrebno je, s obzirom na zajednicu, uzeti u obzir slijedeće: svijest o dostojanstvu i poslanju zajednice, osjećaj pripadnosti, prikladan prostor, suodgovornost, aktivno sudjelovanje, različite karizme i službe, sveopći katolički osjećaj, rad oko rasta i dozrijevanja, odnos prema drugima, župsku i biskupijsku zajednicu.

Zajednica kao liturgijski znak Crkve treba otkrivati Božji narod kao sudionika povijesti spašenja, stoga naša oltarna zajednica zahtijeva obnovu. Većina još nije dovoljno živa i djelatna, u njima još nema čvrste unutarnje povezanosti i svijesti.

Zajednica kao euharistijski znak proteže se na slijedeće:

a) Sjećanje i uprisutnjivanje. Oltarna zajednica se sjeća i oprisućuje sva velika zborovanja i pozive naroda Božjega u toku povijesti, a na poseban način ono prvo sinajsko zborovanje koje je izraelski narod, iz gomile odbjeglih sužnjeva, uvelo u povijest kao pozvan i sabran Jahveov narod kojeg označuju saziv, Božja prisutnost u njemu, spremnost na izvršavanje Božjih zapovijedi, žrtva i savez.

b) Otkrivanje Crkve. Oltarna zajednica otkriva i ukazuje na stvarnost, na Crkvu, na novi Božji narod. To nije samo simbol Crkve, nego njezino najizrazitije utjelovljeno otkrivanje i epifanija. Oltarna zajednica jest nosilac Božje prisutnosti, te je ujedno i otkriva.

c) Proricanje budućnosti. To je eshatološka protegnutost oltarne zajednice koja je slika, proricanje, predokus buduće nebeske Crkve, proročki znak budućnosti.

d) Obveza poslanja. Zajednica je svjesna svoje odgovornosti i poslanja; a pripadnost njoj ob-

vezuje za cijeli život.

Po našim župama imamo različite zajednice: zaboravljenu zajednicu, napuštenu zajednicu, razdvojenu zajednicu, namještenu zajednicu, bjesomućnu zajednicu, zajednicu koja sudjeluje itd.

Zajednica kao mogućnost i znak vremena

Jedan od najosebujnijih znakova današnjeg vremena jest činjenica da ljudi sve više spoznaju značenje, potrebu i djelotvornost skupina i zajednica. Političari, ekonomisti, znanstvenici i drugi ljudi, povezuju se i okupljaju oko sebe najmarljivije, najsposobnije, najpožrtvovnije, ne-sebične ljude, da zajedno ostvare velika i značajna djela. Na taj su se način u povijesti izvele velike revolucije, ostvarena su ekonomska dostignuća, napredak, stvari koje su utjecale na stoljeća. Sva velika tehnička, znanstvena i ekonomska dostignuća, plod su zajedničkog rada. Što čovjek nije u stanju sam učiniti, to ostvari i izvede ako se poveže s drugima. To je stara istina i mudrost koju su ljudi već odavna shvatili i koju dobro poznaju i uzimaju u obzir djeca ovog svijeta, dok smo mi, u našem crkvenom životu, zaboravili na nju. Kad Krist okuplja ljude na euharistiju, uzima u obzir i cijeni upravo tu općeljudsku težnju i potrebu za udruživanjem i zajedništvom. Na misu se okupljamo da zajedno s Bogom činimo velika Božja djela, da stvorimo novi svijet, novog čovjeka, Božje kraljevstvo. Svako jutro milijuni muževa i žena po cijelom se svijetu okupljaju na radnim mjestima da bi čovječanstvu stvorili bolje životne uvjete. Milijuni vjernika po svem svijetu okupljaju se svake nedjelje da bi gradili novi svijet i novog čovjeka. Kršćani – povezani s Kristom – spašavamo čovječanstvo od zla, trpljenja i smrti i vidimo ga životnoj zajednici s Bogom kao najvišoj razini života. Bog je prvi koji djeluje, ali mi nismo nijemi i pasivni gledaoci nego suradnici i sudionici u tom radu. Ako kod euharistije aktivno sudjelujemo, tada sudjelujemo u najvećem događaju svijeta i povijesti koje je započelo u dvorani Posljednje večere, krvavo se odigralo na Kalvariji, pobijedilo u uskrsnoj noći te se nastavlja i uprisutnjuje kroz sva vremena, uključujući i naše.

Ljudi puno postignu na svim područjima svoga stvaralaštva, zato što su aktivni, marljivi, vođeni odlučnom i nesalomljivom voljom, zato što žele zajedno ostvariti zacrtani cilj. A kakvi smo mi kod mise? Dođemo li s ciljem da zajedno nešto učinimo i postignemo? I što činimo kad se nađemo zajedno? Jesmo li uopće svjesni da se okupljamo upravo zato da zajednički nešto postignemo? Kod mise smo nedjelotvorni jer zaboravljamo na zajedništvo s Bogom i s drugim ljudima. Ništa ne postizemo jer ne sudjelujemo aktivno, jer smo pasivni, nemarni, jer ostajemo svatko sam za sebe. Imamo velike mogućnosti kojih nismo svjesni pa ih ne znamo ni iskoristiti. Što bi sve drugi postigli s ljudima kad bi ih svake nedjelje mogli sabrati u tolikom broju!

Preko crkvenog praga ne ulaze pojedinci nego zajednica koja se stvara. Uči u crkvu u euharistijskom duhu, znači stupiti s voljom i nakanom da se povežemo u zajedništvo s Bogom i međusobno.

Kad ulazimo u crkvu, ne ulazimo samo i najprije u neki prostor, nego u zajednicu. U euharistiji svetkujemo i slavimo svoju zajedničku pozvanost. Ako toga nema, ako se ne stvori zajedništvo, nema euharistije. Stoga su grijesi protiv zajednice, grijesi protiv euharistije.

7. POSLUŠNOST

...al za čvrstu vjeru dosta je što čuh.

Na euharistiji smo zbog slušanja. Krist nas k sebi privlači i poziva zato da ga slušamo. Slušanje riječi Božje nije školski sat koji nam daje ili širi razumske spoznaje nego trenutak u kojem se, u dijaloškom slušanju, dublje uranja u otajstvo Boga. Božja riječ u euharistiji potiče čovjeka, obraća, obnavlja i hrani, stoga uvijek treba biti očekivana, naviještena, prihvaćena, is-povijedana i slavljena.

Kršćanin je čovjek slušanja i njegov bitni stav jest poslušnost. Vjera se rađa iz slušanja. Dno kršćanskog iskustva nije toliko praksa i različite aktivnosti koliko slušanje. Čovjek koji nije otvoren za slušanje, nije vjernik. Želimo li doći do prsnog slavljenja bogoslužja, moramo postati ljudi slušanja. Stvarna drama naših bogoslužnih čina jest u tome da smo često nepri-

orijentacije

hvatljivi za riječi koje klize mimo nas kao da padaju na nepremoćivo tlo. Božja riječ ide mimo nas jer nismo ljudi slušanja. Najprije moramo biti otvoreni za slušanje na naravnoj razini, tek onda ćemo biti sposobni ostvarivati tu vrednotu i kod bogoslužja. Pozvani smo dakle na poslušnost. Sveto pismo Starog zavjeta često ponavlja: „Poslušaj, Izraele!” Osobina izraelske religioznosti i odnosa prema Bogu bila je upravo poslušnost. U današnjem se svijetu više ne razumijemo jer svi hoće govoriti, a nitko slušati. Bez vrednote slušanja nema onog osnovnog što je čovjeku potrebno za slavljenje euharistije.

Što znači slušati? To najprije znači otvoriti se Kristu koji u nama ostvaruje djelo spasenja, znači prihvatiti Kristovu osobu koja se želi s nama povezati i priopćiti nam se, znači prepustiti se da nas njegova riječ vodi. U poslušnosti dolazimo do spoznaje volje Božje i do razlikovanja životnih vrednota. Iz slušanja se u čovjeku rađa odaziv i odgovor koji vodi obraćenju. Ako u nama nema poslušnosti, onemogućen nam je svaki put. Poslušnost je dakle čovjekova radosna otvorenost prema prodoru vječnosti u povijest, kako je to izraženo u psalmu: „O Bože, ti si Bog moj: gorljivo tebe tražim; tebe žeda duša moja, tebe želi tijelo moje, kao zemlja suha, žedna, bezvodna” (Ps 63). U bogoslužju smo poslušni vječnosti koja nam dolazi u ljudskom govoru.

Krist je naglašavao da je potrebno poslušati i prihvatiti evanđelje. Mnoštva su išla za njim da ga poslušaju, a kad su išla za njim samo da jedu i piju ukorio ih je i otpustio. I postanak židovskih sinagoga neki tumače potrebom za slušanjem riječi Božje. Hramsko bogoslužje bilo je ponajprije žrtveno i obredno, a liturgija sinagoge bila je pak u slušanju Božje riječi. Svako pravo bogoslužje je u prvom redu slušanje Boga. Odgovarajuću slavu i čast ne daje Bogu obred sam po sebi, nego čovjek koji sluša Boga. Zato se i događa da na jednoj strani imamo duboko vjerne ljude koji ne idu u crkvu, a na drugoj strani vjernike koji čak redovno sudjeluju u vjerskim obredima, ali su u vjeri vrlo površni i plitki. Strašna je iluzija ako mislimo da smo vjernici zato što izvana sudjelujemo u obredima, ali bez unutarnjeg slušanja Boga. Euharistiju slavimo iznutra slušajući Boga.

Kristova prisutnost u naviještenoj riječi

U bogoslužju riječi Božje progovara nam osobno sam Bog i ta nam istina mora jasno biti pred očima. Kad slavimo bogoslužje Riječi, ne čitamo i ne slušamo odlomak iz knjige, nego čitanjem i slušanjem odlomka dajemo Kristu mogućnost da nam progovori osobno. U bogoslužju Riječi najprije prihvaćamo Kristovu osobu, a zatim njegovu riječ, koju primamo zbog njegove osobe. Slično se događa i u našim međuljudskim odnosima. Ako prihvaćamo osobu, prihvaćamo i ono što nam ta osoba govori. Ako ne prihvaćamo osobu, neka nam govori i ne znam kako svete istine, nećemo primiti njezinih riječi. U našim bi crkvama morali negovati čašćenje ambona i svetih knjiga, kao što negujemo čašćenje tabernakula. I tko čita riječ Božju, ne čita samo riječi, nego posuđuje glas Kristovoj osobi koja govori. Čitač na neki način oprisutnjuje Kristovu osobu.

Čašćenje knjige jest čašćenje prisutne Kristove osobe. Kad svečano nosimo knjigu evanđelja i iz nje navijestimo evanđelje, tada knjiga nije više samo knjiga već postaje osoba koja nam govori, a mi ispovijedamo vjeru u njezinu prisutstvu.

Sve to zahtijeva od nas vjeru i odgovornost kojih često nismo svjesni, stoga još uvijek premalo dajemo naglasak na bogoslužje riječi Božje. Također nije u redu ako se svojim ljudskim riječima previše miješamo u riječ Božju. Prevladavaju li naše ljudske riječi, grijeshimo protiv vjere jer svoje riječi smatramo boljima od riječi Božje.

Kateheza ima ovdje velik i dugotrajan zadatak da ostvari u nama otvorenost za slušanje i prihvaćanje riječi Božje. Božja djelujuća prisutnost u bogoslužju riječi, ovisna je od dvaju čimbenika koji moraju biti prisutni u našoj suvremenoj katehezi: od našeg slušanja i od ostvarenja riječi Božje.

8. DAROVATI SEBE

...uspomeno smrti Spasa premilog...

Konstitucija o svetom bogoslužju brižno i toplo preporučuje neka se vjernici kod euhari-

stije nauče darivati i sami sebe (B 48). Što znači darovati sebe? U euharistiji Krist daruje samog sebe i u svoju žrtvu uključuje i nas, a mi pak darujemo Bogu Ocu bezgrešnu žrtvu ujedinjeni sa svećenikom. Pridružujemo se Kristovoj žrtvi i učimo se darivati sami sebe. To je kršćanska novost. Nigdje toga ne nalazimo u poganskim religijama i žrtvama jer poganske žrtve ne traže od čovjeka promjene srca. U Svetom je pismu pak žrtva uvijek izvanjski izraz unutarnjeg štovanja, vjernosti, pokore, obraćenja. Isus Krist nije darovao nebeskom Ocu žrtve koje su se prinosile u hramu, nego je sasvim novu žrtvu – samog sebe i sav svoj život. Tim njegovim žrtvenim činom prestalo je vrijeme kad su se Bogu prinosile stvari, a započelo je novo doba kad čovjek treba žrtvovati Bogu sebe i svoj život. I u tome je novost kršćanstva. Kršćanska žrtva nadmašuje sve žrtve Starog zavjeta, stoga se nikad ne smijemo vraćati čašćenju Boga koje bi bilo puki obred, vanjština i konvencionalnost. Naše kršćansko bogočašćenje nije u tome da točno izvodimo obrede, nego u tome da se bogoslužjem obraćamo Bogu i prikazujemo mu svoj život. Euharistijsko bogoslužje želi čovjeka dovesti do toga da Bogu daruje samog sebe. Euharistijska žrtva nije izvanjski obred, nego unutarnje događanje u kojem se Kristovo spasenjsko djelo ucjepljuje u čovjekov život.

Darovati sebe naš je kršćanski poziv

U euharistiji Krist uprisutnjuje svoju žrtvu zato da možemo i mi, ujedinjeni s njime, darovati svoju duhovnu žrtvu. Kristova žrtva postaje za nas nedjelotvorna ako ne uključuje i naš život. Ona mora postati žrtva prijatna Bogu. Naše sudjelovanje u euharistiji postiže svoj cilj samo tada kad i mi, zajedno s Kristom, iz svoga života učinimo Bogu ugodnu žrtvu. Stoga je naš kršćanski poziv u duhovnom darivanju samih sebe kako ga utemeljuju tekstovi Novog zavjeta (Rim 12,1; 6,1–11; Kol 3,1–17).

Naša kršćanska duhovnost jest u tome da u svom svakodnevnom životu darujemo sami sebe i da na sebi ostvarujemo Kristovu smrt i uskrsnuće, koji su se prvi put ostvarili u nama kod krštenja te se trajno obnavljaju kod svakog slavljenja euharistije. Prinošenje samih sebe u euha-

ristiji nije za naš kršćanski život nešto strano, nego bitno. Tu je istinu naš pjesnik Gregorčič izrazio ovim riječima: „Nek ti žrtva bude cijeli život, najljepši oltar je oltar srca, žrtva Bogu svako dobro djelo.” Izvanjski oltar naših žrtava, kao mjesto žrtve, samo je vanjska slika našeg unutarnjeg oltara i žrtvenog prostora u našem srcu. Glavni i stvarni oltar i prostor naših žrtava jest naše srce, naša unutrašnjost. Kameni oltar samo je vanjski, vidljivi znak čovjekova unutarnjeg, nevidljivog oltara u njegovu srcu kojem svoje prave žrtve čovjek i daruje. Najsilnija moć čovjekove duše i srca jest moć darivanja i žrtvovanja. Na dnu čovjekove biti vlada moć, tišina i jasnoća, odavde se žrtva uzdiže Bogu. Vanjski oltar vidljiv je znak izvan čovjeka, te njegove najveće dubine, snage, volje, spremnosti za žrtvu i darivanja u njegovu srcu. On je čvrsto izgrađen kao izraz čovjekove odlučne volje za darivanjem. No vanjski je oltar svakako više od same slike srca kao unutarnjeg oltara naših duhovnih žrtava. Na tajnovit način oba su oltara jedno. Pravi oltar, potpuni oltar na kojem se prikazuje Kristova i naša žrtva, jest živa slika obaju oltara (vidi: Romano Guardini, „Sveta znamenja”).

Što dakle znači kod euharistije darovati sebe? Sudjelovati u euharistiji i darovati sebe znači aktivno se uključiti u dinamizam uskrsnog otajstva; znači da i mi činimo ono što je učinio Isus, da i mi s njim umiremo kao stari ljudi, kao ljudi grijeha i da s njim uskrsavamo u život novog čovjeka, da smo s njim u hodu na putu k Ocu. Isusove riječi: „Ovo činite meni na spomen”, znače upravo to. Naše najdublje sudjelovanje u euharistiji je dakle naše djelatno uključivanje u uskrsni prijelaz. Jedan od najvećih doprinosa Koncila jest da je uskrsno otajstvo ponovno stavljeno na prvo mjesto. Konstitucija o svetom bogoslužju postavlja ga za temelj svem razmišljanju o euharistiji, pa bez nje i ne možemo govoriti o euharistiji. Temelj i ključ svega euharistijskog bogoslužja jest uprisutnjivanje i uključivanje u to otajstvo. To je naš zlatni rudnik, tu sada započinje naš posao. Kad se aktivno uključimo u uskrsno otajstvo, euharistija postaje sila i moć koja oko sebe okuplja sve one koji sile zla, grijeha i smrti žele raspršiti na sve strane.

Velika zadaća naše pokoncilске kateheze je upravo u tome da nas dovede do toga: „offerimus”, „prikazujemo ti.” Ne možemo biti stvarni sudarovatelji ako nismo ujedno i sudarovani. Crkva nas kod mise ne treba kao nijeme gledaoce, s takvima nema što početi. Euharistija nije predstava, koju bismo mogli nezainteresirano gledati, nego drama koju treba na vlastitoj koži doživljavati i trpjeti. Kod mise smo i mi zajedno s Kristom, sudionici.

Zašto nam Koncil govori da moramo učiti darivati sebe? Zato jer je krajnje teško darivati sebe, jer je potrebno u sebi satrti svoj egoizam, a to nije nimalo lako. Radi se o trajnom i postupnom poslu, stoga nam je potrebna misa svake nedjelje i svaki dan jer svakoga dana iznova moramo započeti bitku protiv svoje sebičnosti.

Euharistija, koja uključuje i darivanje sebe, zahtijeva od nas dvoje: obraćenje i nastojanje u životu.

a) **Obraćenje:** Put do euharistije jest put obraćenja sebe. Kako smo daleko od toga govori nam činjenica da sudjelujemo u euharistiji, ali se ne obraćamo. Više puta se čak uspavamo u svojoj samodopadnosti, uvjereni da smo lijepo molili, pjevali, sudjelovali, doživljavali, da smo sve učinili, te osjećamo zadovoljstvo i sreću. Ali to nije bilo sudjelovanje u euharistiji. Čovjek stvarno slavi euharistiju tek tada kad postane prijemljiv i spreman da Bog posegne u njegov život i da ga uobliči. Ako od euharistije odlazimo zadovoljni s onim što jesmo, znači da se nismo stvarno susreli s uskrsnim otajstvom. Istina o euharistiji jest istina o čovjeku koji je privučen obraćenju. Ako do toga ne dođe, euharistija postane samo čep za naše, već postojeće, praznine. U nama se stvara iluzija svetosti koja je stvarno tek traženje sebe i svoga egoizma.

Euharistija je poziv na obraćenje i sav tok misnog bogoslužja jest trajni poziv na obraćenje. Tko kod mise ne dolazi u krizu i ne obrati se, nije ju ni shvatio. Kod mise nas Isus zove k obraćenju i, on s nama i za nas, sklapa i obnavlja savez prijateljstva s nebeskim Ocem. Najbitniji zahtjev svake mise jest poziv na obraćenje, na prijateljstvo, na savez, ljubav, opraštanje, ispovijed. Na Posljednjoj večeri Isus je najviše naglašavao ljubav jer je vidio da je tu čovjekova

najslabija točka. Dajući nam euharistiju, htio nas je potaknuti na ljubav, stoga se moramo boriti protiv totalitarističkog poimanja euharistije: umjesto da se kod euharistije pitamo kakvu temeljitu promjenu ona zahtijeva od nas, samodostatno tražimo u njoj moguću korist. Ne-ki, naime, shvaćaju euharistiju samo kao zalihu dobara u potpuno utilitarističkom, koristoljubivom smislu, s ciljem da si osiguramo život bez problema i da ga očuvamo. Otkriti euharistiju znači otkriti potrebu za obraćenjem.

b) Nastojanje u životu: Na slavljenju euharistije donosimo svoj život i svoju povijest. Nekad se naglašavalo pobožno pravilo da onaj tko ulazi u crkvu treba vani ostaviti sve svoje životne probleme i brige. To je u našoj religioznosti stvaralo rascjep i dvojnost. Na jednoj je strani bio naš život u svijetu, a na drugoj život u Crkvi. Euharistijski čovjek, međutim, ide u crkvu baš zato da u nju donese svoju povijest, svoj život, svoj svijet, kako bi u slavljenju euharistije mogao činiti sve novo. Kršćanin koji slavi euharistiju jest čovjek koji svetkuje novost života, a sama euharistija je slavljenje novosti koju je Krist donio čovječanstvu. Čovjek sudjeluje u euharistiji upravo zato da u njoj nađe, otkrije, živi i iskusi novost života. Kršćanin, koji je krštenjem obnovljen u euharistiji, slavi novost svijeta i života u iščekivanju i predokusu konačnog dovršenja svega u slavi. Zato je slavljenje euharistije tijesno povezano s čovjekovom osobnom poviješću i njegovim svakodnevnim životom. Čovjek pristupa euharistiji upravo zato jer želi intenzivno i duboko svjesno živjeti svoju povijest. Čovjek koji u svojoj svakodnevici nije poduzetan, nije sposoban za slavljenje euharistije, jer se samo u nastojanju isijava moć i energija za izgradnju novog svijeta i novog čovjeka. Euharistija je prostor gdje se ostvaruje sinteza povijesti i vječnosti, čovjeka i Boga. No da takva sinteza postane djelotvorna, čovjek joj mora pristupati ispunjen životom i poviješću. Ako smo pozvani da u euharistiji svetkujemo novost u Isusu Kristu, tada moramo svi biti zauzeti, aktivni, odgovorni za izgradnju svijeta, za bolje društvo, za bolji svijet, za novog čovjeka. Čovjek je, naime, stvoren da zajedno s Bogom suostvaruje svijet. Sedmog se dana Bog odmarao jer je taj dan pre-

dao svijet čovjeku da u njemu nastavi sa stvaranjem. Da bi čovjek mogao doći do euharistije, potrebno je da u svijetu ostvaruje poslanje koje mu je Bog povjerio već na početku. Istinski euharistijski čovjek jest onaj koji osjeća potrebu i odgovornost za stvaranje i preobrazbu. Kad dakle pristupamo euharistiji, ne smijemo ostaviti svoju povijest vani, pred vratima, nego ju moramo donijeti i položiti na žrtveni oltar. Jednako tako ne smijemo biti bezbrižni prema svijetu i društvu, nego za njih moramo biti nadnaravno odgovorni.

9. ŽIVOT USRED SMRTI

... klanjam ti se smjerno tajni Bože naš

Poznati talijanski pisac Vittorio Messori zaključuje svoju knjigu „Scomessa sulla morte” poglavljem o euharistiji koju prikazuje kao život usred smrti. To nam poglavlje može biti uzorak suvremene kateheze o euharistiji, a katkada i osobno svjedočanstvo današnjeg čovjeka, mislioca i obraćenika koji ispovijeda svoju vjeru u euharistiju i ujedno želi i drugima pomoći da dođu do nje.

Kad se pitamo kamo utječe i kuda vodi sva povijest spasenja, te kuda vodi sva povijest ovoga svijeta, kaže: „Povijest spasenja utječe u koncentraciju maksimalne energije, u najmanji prostor (male bijele hostije) da donosi život. Povijest ovog svijeta utječe pak u koncentraciju maksimalne energije, u najmanji prostor (atomske bombe) da donosi smrt.”

A kad se ispituje o svojoj vjeri, kaže da je upravo euharistija jedan od najznačajnijih razloga da je katolik i da prihvaća Crkvu. Na kraju se još obraća onima koji misle da ne vjeruju te im želi pomoći. Vjera je susret triju čimbenika: milosti, volje i razuma. Svatko se može odlučiti (i to je stvar volje) da će razmišljati (a to je stvar razuma). Jedan od najutješnijih i ujedno najviše zaboravljenih odlomaka iz evanđelja jesu riječi: „Molite, i dat će vam se! Tražite, i naći ćete! Kucajte, i otvorit će vam se! Jer svaki koji moli, prima; tko traži, nalazi, i tko kuca, otvara mu se” (Mt 7,7). Među svim prošnjama najveća je prošnja za vjeru. Messori završava knjigu riječima da se potrebno odlučiti: ili za život ili za smrt.

LITERATURA

- Dizionario enciclopedico di spiritualità*, Roma, 1975.
- Nuovo dizionario di liturgia*, Roma, 1983.
- Carlo Maria Martini, *Attirerò tutti a me*, Milano, 1983.
- Isti, *Sulla strada del Signore*, Milano, 1985.
- Giacomo Iammarrone, *L'Eucaristia nella vita quotidiana*, Padova, 1985.
- Andrea Gasparino, *La messa cena del Signore*, Torino, 1985.
- Palemon Glorieux, *Sveta maša vrhunec vere*, Pleterje, 1974.
- Antonio Donghi, *L'eucaristia ci fa corpo del Signore*, Milano, 1983.
- Joseph Ratzinger – Vittorio Messori, *Rapporto sulla fede*, Roma, 1985.
- Mayer, *Živa daritev svete maše*, Ljubljana.
- Ivan Fuček, *Moderne teškoće u slavljenju Gospodnjeg dana kroz svjetlo novog crkvenog zakonika*, *Obnovljeni život*, 5/84.
- Floristan – Useros, *Teologia dell'azione pastorale*, Roma, 1970.
- Talijanski biskupi, *Eucaristia comunione e comunità*, 1983.
- Ivan Pavao II, *Eno telo in en duh v Kristusu*, Ljubljana, 1980.
- L'eucaristia nella comunità locale* (XVIII. nacionalni euharistijski kongres), Udine, 1972.
- Via verità e vita* (rivista di pastorale liturgica), br. 2 i 3. Liturgia e catechesi, br. 45, Adulti e iniziazione all'eucaristia.
- France Oražem, *Svet bogoslužnih znamenj*, Ljubljana, 1985.
- Anton Nadrah, *Zanemarjeni zaklad*, Ljubljana, 1983.
- Luigi Guglielmoni, *Viviamo la messa*, Torino, 1983.
- Getrud Veidinger, *Gesti, segni e simboli nella liturgia*, Torino, 1985.
- Hans Küng, *Andare a messa, perchè?* Brescia, 1979.
- Bernhard Haering, *Eucaristia e vita*, Roma, 1983.
- Paul Gregoire, *L'assemblea domenicale*, 1981.
- Balthasar Fischer, *Od lupine k jedru*, Ljubljana, 1982.
- Luigi della Torre, *Celebrare, comprendere, vivere la messa*, Roma, 1981.
- Claude Jean-Nesmi, *Pratica della liturgia*, Modena, 1968.